

У добу, коли відбуваються потужні зміни у реформуванні системи управління, важливо визначити роль та місце закладів культури, як ключового фактору соціально-економічного зростання України та її регіонів, оскільки запровадження нових методів та підходів регулювання галузі культури надасть потужний поштовх для громадської й культурної самореалізації особистості

Враховуючи особливості створення громад, зазначимо, що децентралізація закликає до розвитку потенціалу населення та території громади. Різні програми співробітництва стимулювали переведення вертикалі влади селищних рад в активну позицію, в чому встигли переконатися й жителі Малолюбашанської громади. Адже децентралізація відкрила нові можливості співпраці різних гілок влади та окремих груп населення, організацій тощо. Зокрема, це відкрило нові можливості закладам культури для розвитку, враховуючи особливості розміщення, технічного оснащення, соціально-демографічну структуру населення. Це дало поштовх для участі у різних програмах, спрямованих на підтримку закладів культури. Проекти, гранти, мікрогранти дали змогу навіть невеличким селам створити зручні умови для культурно-освітнього розвитку населення. Завдяки грантовим програмам місцевому самоврядуванню названої сільської ради вдалося реорганізувати полікультурний простір.

Майже рік після проведення об'єднання знадобився на аналіз та розробку перспективного плану розвитку, виявлення позитивних напрацювань та недоліків у функціонуванні галузі культури, викликів та ризиків, що постають перед закладами та працівниками. У 2018 році культурна діяльність Малолюбашанської територіальної громади потерпала від браку фінансування, адже перед управлінням громади постало чимало питань соціального значення – поточний та капітальний ремонт установ, освітлення та ремонт доріг на власній території, а також чимало інших викликів, що потребували негайного втручання місцевого самоврядування. Однак із вирішенням нагальних соціальних питань прийшла черга й до закладів культури. Вони отримали новий стимул з проведенням косметичних поточних ремонтів, частковим оновленням матеріально-технічної бази та благоустроєм території закладів культури, які відбулися в тому ж році.

Сучасні клуби Малолюбашанської сільської ради стали невід'ємною складовою соціокультурного, мистецького та громадського життя населення як територіальної громади, так і району та області загалом. Оскільки сільські клуби сприяють питанням розвитку і задоволення багатоманітних потреб населення, дозволяють фор-

Сучасний стан та потенційні можливості закладів культури Малолюбашанської сільради (з досвіду роботи)

не життя з отриманням доступу до мережі Інтернет, а через неї відкриття кордонів для необмеженого доступу до напрацювань різних регіонів, новітніх видів творчості, мистецтва дають можливість і до видозмін як гурткової роботи, так і впровадження інших форм діяльності клубів, здатних привабити нових відвідувачів, підтримати інтерес теперішніх.

Різноманітні квести, флешмоби, вебінари, воркшопи, челенджі, що набувають у молодіжному середовищі популярності, все частіше з'являються у практичній роботі закладів культури та освіти Малолюбашанської сільської ради. Залучення до цих форм молоді та підлітків дозволяє змістовно організувати їх дозвілля, забезпечити розвиток духовного потенціалу з урахуванням їх інтересів і бажань, до самореалізації в тому чи іншому виді мистецтва.

Гнучкий підхід працівників закладів культури Малолюбашанської сільської ради до проведення гурткової роботи дозволяє зацікавити молодь у її подальшій самореалізації. А постійний моніторинг новітніх сучасних технологій та інтересів молодого покоління через анкетування, опитування, «скриньки побажань та пропозицій» дозволяє видозмінювати спрямованість гурткової роботи у зв'язку з попитом населення. Завдяки такому підходу молодь та підлітки обирають найоптимальніші варіанти для своєї самореалізації, розвитку та практично «оселяються» у закладах культури, про що свідчить збільшення кількості учасників гурткової роботи серед молоді. Інакше кажучи, децентралізація дала позитивний поштовх для запровадження у життя громадських ініціатив, спонукала мешканців сіл до більшої відповідальності та активації їх потенційних можливостей для реалізації сучасних реформ кожного населеного пункту з врахуванням особливостей населення громади. Прикладом цього у 2019 році стала громадська ініціатива жителів с.Тихе щодо облаштування спортивного тренажерного майданчика біля місцевого клубу. Реалізації цієї ініціативи сприяв здобутий грантовий проєкт «Встановлення вуличних тренажерів для формування належних умов для розвитку фізичної культури та здорового способу життя громади с.Тихе Малолюбашанської сільської ради». Якщо чимало громадських ініціатив ще кілька років тому були поза увагою місцевого самоврядування, то за умов проведення децентралізації влади жодна громадська ініціатива не залишається непо-

у підготовці та проведенні дозвілєвих заходів на території ради. За роки, що минули після об'єднання, відбулася повністю, а в окремих клубах – частково заміна технічного оснащення обладнання з урахуванням новітніх технологій, про що свідчить річна звітність закладів культури і її кореляційний аналіз у порівнянні з попередніми роками. Лише за 2019 рік на придбання ноутбуків для користування працівниками та відвідувачами клубів із сільського бюджету використано понад 73 тис.грн, не враховуючи звуко- та світлообладнання та інші технічні засоби. Частина цього технічного оснащення придбана за рахунок спонсорських коштів, свідчить про активний розквіт меценатства на території сільської ради та розширення приватної ініціативи. Якщо розглядати це питання у контексті аналізу фінансово-господарської роботи закладів культури, то можна простежити ріст меценатських та спонсорських коштів за 2019 рік на 51% у порівнянні з попередніми роками. Така активна співпраця між органами самоврядування, місцевими підприємцями, депутатським корпусом та закладами культури свідчить про те, що питання розвитку культури постійно лобюється та виходить на перший план, адже, за словами сільського голови Віктора Талащука: «*Без розвитку культури немає жодних шансів для подальшого розвитку села.*»

Потрібно відзначити, що на теренах культурного простору територіальної громади застосовують різні технології та методики, форми і види організації дозвілля. До цього процесу залучені не лише працівники клубних закладів, а й педагогічний колектив гімназій і ліцеїв. Тобто, вони виступають єдиним злагодженим організмом у популяризації та поширенні української традиційної культури серед різних вікових категорій. Серед форм організації дозвілля популярні та поширені не лише лекції та бесіди, а й театралізовані ігрові програми, святі вистави, концерти, розважально-пізнавальні програми, гуморини, турніри з настільних видів ігор, козацькі забави, квести, челенджі, калейдоскопи, відеоекскурсії, КВК, флешмоби та багато іншого, що значною мірою розширює ефективність культурно-дозвілєвої діяльності місцевого населення.

Зокрема, здійснивши аналіз планів і змісту роботи закладів культури, автор цього дослідження виявив, що заклади культури сільської ради у своїй роботі керуються давніми українськими традиціями та обрядами. Ак-

мувати культуру дозволяв різновікових соціально-демографічних груп, зокрема й малозабезпечених та соціально незахищених, позаяк саме ці категорії зазвичай лишаються обабіч культурного процесу. Вивчаючи досвід зарубіжних колег, працівники культури вносять корективи у гурткову роботу, розробляють інноваційний підхід до задоволення потреб населення, зокрема враховуючи гендерні та інші особливості кожного села. Тож об'єднання трьох сільських рад дало позитивні зрушення у сфері культури. Це забезпечило збереження цих закладів, адже на час об'єднання існувала реальна загроза їх втрати. Більша частина співробітників працювала на неповну ставку, що не заохочувало їх розвивати культуру села. Проте у процесі об'єднання відбувся симбіоз культурного потенціалу 11 сіл і це дало потужний поштовх для розвитку та перейшло на новий рівень, адже, за словами сільського голови Віктора Талащука: «Якщо немає культури на селі – то можна вважати його мертвим!».

Звісно, незважаючи на наявні успіхи та різноманітні напрацювання, клубній галузі в індустрії дозволяв потрібні зміни, особливо у сільській місцевості, тому закладам культури необхідно залучати позитивний досвід колег, адаптувати його та запроваджувати у роботу сільських клубів, що і стало прерогативою роботи першої заступниці сільського голови Світлани Ковальчук, котра постійно вивчає сучасний стан роботи закладів культури всіх рівнів та доносить необхідну інформацію до працівників культури, задає вектор розвитку культури Малолюбашанської громади. Децентралізація надає можливість проводити ґрунтовні дослідження потреб у соціокультурному просторі, здійснювати порівняльний аналіз, бачити, як на практиці діють ті чи інші ініціативи. Відбувся певний симбіоз новітніх чинників та традицій між населенням окремих сіл громади. Зросли й можливості щодо культурного розвитку громади: традиції та ініціативи поширюються відтепер й на інші населені пункти, зокрема започатковуються нові традиції, свята. Створення громади сприяє більш ґрунтовним дослідженням своїх традицій, історії та обрядів. Наведемо декілька переконливих прикладів.

Із 2020 року усі приміщення закладів культури були звільнені від плати за послуги та стали максимально доступними для жителів громади. Клуби, враховуючи вікові та гендерні особливості населення, потенційні захоплення громади сіл, створюють умови для залучення населення до участі у культурно-освітніх процесах територіальної громади. Такий підхід дозволяє активно впроваджувати новітні форми культурно-дозвілєвої роботи, синтезуючи креативні ідеї, поєднуючи українські традиції та сучасні технічні можливості закладів культури. Цьому сприяє й набутий позитивний досвід щодо підготовки грантових заявок і залучення грантових коштів. Зміни, що відбуваються у культурно-дозвілєвому середовищі, інновації, що входять у повсякден-

підтримки втілюється власним коштом чи із залученням грантових коштів. Це є позитивним моментом у житті громади. Адже залучені кошти не потрібно повертати грантодавцю, що в свою чергу дає позитивний результат для активного пошуку, втілення найсмисливіших проєктів для розвитку інфраструктури, матеріально-технічної бази закладів, розміщених на території громади. У зв'язку з цим, Малолюбашанська сільська рада стимулює грошовими преміями своїх працівників та активістів до втілення подібних проєктів. І за рахунок такої співпраці лише у 2019 році, за активної підтримки сільського голови Віктора Талащука перша заступниця Світлана Ковальчук спільно з головним спеціалістом з питань житлово-комунального господарства О.Морозюк і членами громади виграли та втілили у життя два проєкти: з перекриття даху Мирненського ліцею та облаштування приміщень новобудови дитячого садка у с.Борщівка. Згадана вже Малолюбашанська сільська рада частково втілила у життя проєкт будівництва дитячого садка у с.Новий Берестовець, завершення реалізації проєкту планується на кінець 2020 року, підготовлено ще декілька проєктів. Зокрема Борщівський ліцей підготував проєктну заявку на облаштування трибун для спортивного майданчика, а Мащанський ліцей – на тренажерний майданчик, проте рішення стосовно цих проєктів поки ще немає, оскільки результати оголошуватимуться лише у червні 2020 року. Подібні кроки здійснило керівництво сільської ради, реалізовано проєкт «Капітальний ремонт будівлі клубу в селі Данчиміст по вулиці Лісова, 19 Костопільського району Рівненської області» із капітального ремонту клубного закладу цього села. Нині ремонтні роботи вже розпочалися та знаходяться на стадії завершення. Врахувавши потреби та ініціативи жителів с.Тихе, у 2020 році завідувачка клубу, авторка цього дослідження О.Прилуцька спільно з першою заступницею С.Ковальчук також підготували грантову заявку на реалізацію проєкту «Тренажерна зала для малозабезпечених верств населення с.Тихе» і надіслали її до відповідних структур посольства Республіки Німеччина, таким чином розширили потенційні можливості фінансування, вийшовши на міжнародний рівень. Будь-яка нова ініціатива повинна мати належну освітню базу. Тож для ознайомлення з новітніми можливостями щодо залучення грантових коштів працівникам культури пропонують відповідні семінари, що проходять не лише на теренах Рівненської області, а й за кордоном. Адже органи місцевого самоврядування зацікавлені у постійному фаховому зростанні своїх працівників. І для завідувачів клубів, які не мають змоги відвідати подібні семінари, пропонуються безкоштовні відеокурси, а також потенційно привабливі інтернет-ресурси щодо написання грантових програм. Із розвитком новітніх технологій постало питання й освоєння нових видів ефективного використання технічних засобів

чорниці, гостини, дитячі та молодіжні забави, не забуваючи про глибинні корені обрядів та свят і частково чи повністю відтворюють їх у своїй роботі з населенням. Адже районний рівень завжди був оберегом народної культурної практики місцевого населення. Диференційований підхід є важливою складовою проведеної роботи. Оскільки частину населення громади складають діти, то клубними установами широко використовуються театралізовані вечори та видовища, що дозволяють дітям зануритися у чарівний світ казки та казкових подій. «Яйце – райце», «Котик та півник», «Солом'яний бичок» та «Рукавичка» – ось неповний перелік театралізованих вистав для дітей, які ставлять театральні гуртки, що діють при клубних установах. Враховуючи віковий чинник, саме через казку діти пізнають світ, вчаться розрізняти добро та зло, бути щирими та чесними.

А молодь захоплюється конкурсними та розважальними тематичними вечорами відпочинку, змаганнями із тенісу, широко представленими у закладах культури. Вечори відпочинку, як правило, проходять 3 рази на тиждень та задовольняють потреби найвибагливішого відвідувача. Молодь полюбляє новорічні віншування та вечорниці, що регулярно організовують заклади культури. Не можна оминати й Андріївські вечорниці. Юнаки та дівчата в цей вечір збираються на гадання – долю свою відгадати, пожартувати й повеселитися, калиту покусати, загалом відтворити ті давні традиції й обряди минулого, що побутували на теренах громади.

Любителям пасивного відпочинку подобаються концертні програми, що відбуваються у закладах культури. Вони вшановують вітальним словом жінок, матерів, батьків, не оминають представників виробничих професій, представлених жителями сіл територіальної громади, людей похилого віку. Сюди можна зарахувати й низку заходів до Дня Збройних сил, інших державних та новорічних свят. Зокрема, популярними серед населення є Дні села, які щороку проводяться на території сільської ради, де підводяться підсумки соціально-економічного розвитку громади.

Традиційними стали і масові гуляння до Дня Івана Купала, адже світоглядні традиції крокують поруч із інноваційними формами роботи.

Тож проведений аналіз потенціалу форм культурно-дозвілєвої діяльності, що використовується в практиці роботи Малолюбашанської ОТГ, засвідчив, що заклади культури у своїй роботі керуються попитом громадськості щодо проведення різних за формою та змістом заходів, спрямованих на задоволення духовних потреб та естетичних смаків різновікових категорій населення. А сам факт проведення цієї реформи вкотре підтверджує її ефективність у стимулюванні соціальної активності місцевих жителів.

Олена ПРИЛУЦЬКА,
завідувач клубу с.Тихе